

Työeläkelaitoksille

KATSAUS SOVELTAMISASIOISTA 1/97

Tilapäiset taksinkuljettajat lähtökohtaisesti määräaikaisissa työsuhteissa vuodesta 1996 alkaen

A on työskennellyt taksiryitys T:lle suullisen sopimuksen perusteella tilapäisenä taksinkuljettajana eripituisissa määräaikaisissa työsuhteissa vuonna 1995 ja 1996 samoin työsuhteen ehdoin.

A:n työskentely T:lle on ollut epäsäännöllistä ja tilapäistä niin, että työvuoroja on ollut 46 päivänä vuoden ja neljän kuukauden aikana. A ja T ovat suullisesti sopineet yhdestä tai useammasta ajovuorosta. A:lle on maksettu provisiokorvaus ajovuoron päätyttyä. Ei ole käynyt ilmi, että T olisi sitoutunut esim. työvuorolistan muodossa tarjoamaan A:lle työtä pitemmäksi ajaksi. A ei itse pitänyt työsuhdettaan säännöllisenä, toistaiseksi voimassa olevana. Työsuhderekisteriin oli merkitty A:n työsuhteita T:hen kyseessä olevan työskentelyn osalta vuonna 1995. A on tehnyt taksinkuljettajan työtä useille eri työnantajille.

ETK: A:han ei sovelleta TEL:a siltä osin kuin hän on työskennellyt tilapäisenä taksinkuljettajana eri pituisissa määräaikaisissa työsuhteissa T:lle vuonna 1996, koska hänen työskentelynsä ei mainittuna aikana täytä TEL:n 1 §:n 3 momentin mukaisia lain piiriin kuulumisen edellytyksiä. Ennen 1.1.1996 tehtyihin eläkejärjestelyihin ei ole syytä puuttua takautuvasti, koska ne on tehty silloin noudatetun vakiintuneen soveltamiskäytännön mukaisesti.

Taksiautoilu on ala, jolla määräaikaisten työsuhteiden käyttöä tilapäisten kuljettajien osalta voidaan yleensä pitää perusteltuna tilanteissa, joissa määräaikaisilla sopimuksilla ei tosiasiallisesti ole pyritty toistaiseksi jatkuvaan työsuhteeseen.

A on tehnyt työtä sovittaessa. Hän on tehnyt samaa taksinkuljettajan työtä useille eri työnantajille. A ei itse pidä työsuhdetta säännöllisenä, toistaiseksi voimassa olevana. Sopiessaan yksittäisistä työtehtävistä A ei siten ollut tarkoittanutkaan sitoutua toistaiseksi voimassa olevan työsopimuksen velvoitteisiin.

A:n työskentely T:lle on ollut epäsäännöllistä ja tilapäistä niin, että työvuoroja on ollut 46 päivänä vuoden ja neljän kuukauden aikana. Saadusta selvityksestä ei käy ilmi, että työnantaja olisi sitoutunut esimerkiksi työvuorolistan muodossa tarjoamaan A:lle työtä pitemmäksi ajaksi. He ovat sopineet suullisesti yhdestä tai useammasta ajovuorosta ja A:lle on maksettu provisiokorvaus ajovuoron päätyttyä. Ei ole myöskään aihetta olettaa, että työnantaja olisi ajovuorojärjestelyillä pyrkinyt kiertämään eläketurvan järjestämisvelvollisuutta.

A:n ja T:n välisessä työsuhteessa on ollut työsopimuslaisia hyväksytyt peruste solmia määräaikaista työsopimuksia. TEL:n 1 §:n 3 momentin muutoksen seurauksena peräkkäiset määräaikaista työsuhteet jäävät vuoden 1996 alusta lukien entistä harvemmin TEL:n soveltamisalan ulkopuolelle. Kun tämän TEL:n muutoksen lisäksi otetaan huomioon, että KKO:n viimeaikainen ratkaisukäytäntö (KKO 1995:13, KKO 1995:14, KKO 1995:159 ja KKO 1996:105) on lieventynyt vähäisessä määrin peräkkäisten määräaikaisten työsopimusten hyväksymisen osalta, ETK katsoo, että vuoden 1996 osalta A:n työskentely ei ole täyttänyt TEL:n piiriin kuulumisen edellytyksiä. ETK:n lausunto 29.11.1996, ETK sov11882 (tiedustelut Risto Lintunen)

* * *

TEL-palkka

SANEERAUSMENETTELYSSÄ LEIKATTU PALKANOSA ON ELÄKEPALKKAA

Eläkelaitos on tiedustellut, otetaanko TEL-eläkepalkkaa laskettaessa huomioon palkanosa, joka on saneerausmenettelyssä leikattu ja siten jäänyt työntekijältä saamatta.

ETK: Työsuhteeseen perustuvien saatavien kohdalla on ensin normaalisti ratkaistava, onko kyseessä TEL-työsuhde ja TEL-eläkepalkaksi luettava ansio. Tämän jälkeen riidaton saatava otetaan huomioon saneerausohjelmassa vahvistetun määräisenä ja riitainen saatava erillisprosessissa vahvistetun määräisenä. Ansiot jaksotetaan niiden ansainta-ajalle.

ETK:n lausunto 29.10.1996, ETK sov11883 (tiedustelut Risto Lintunen)

* * *

LISÄELÄKE-EDUN MENETTÄMISESTÄ MAKSETTAVA RAHAKORVAUS JA VAPAA-AIKANA ANNETTU KORVAUS EIVÄT OLE ELÄKEPALKKAA

Työnantajan purkaessa eläkesäätiönsä v.1995 sen rekisteröidyn lisäeläketurvan piiriin kuuluneet henkilöt luopuvat lisäeläkeoikeudestaan. Tästä luopumisesta työnantajan on tarkoitus maksaa rahallinen korvaus tai korvaus rahana ja vapaa-aikana. Työnantaja on tiedustellut, ovatko nämä korvaukset työansiota ja siten eläkepalkkaa.

ETK: Lisäeläke-eduista luopumisesta maksettava korvaus ei ole TEL-palkkaa riippumatta siitä, maksetaanko se rahana tai ylimääräisenä vapaa-aikana. Tällainen korvaus on katsottava korvaukseksi menetyksestä edusta eikä vastikkeeksi suoritetusta työstä. Korvaukset maksetaan työntekijöille heidän luopuessaan työnantajan heille kollektiivisesti järjestämästä lisäeläketurvasta. Heille korvataan rahana tai vapaa-aikana heidän menettämänsä etu, joka ei ole ollut verotuksessa eikä eläkkeessä huomioon otettavaa palkkaa. Tällaista vahingonkorvauksen luonteista suoritusta ei katsota eläkepalkaksi.

ETK:n lausunto 26.2.1997, ETK sov11914 (tiedustelut Pirjo Ouvinen)

* * *

Vakuutuslasku**ULKOMAANTYÖN ELÄKEPALKKAA EI VAIKUTA SE, ETTÄ ULKOMAINEN YHTIÖ SUORITTAO OSAN PALKASTA**

Työnantaja pyysi lausuntoa siitä, miten X:n eläkepalkka tulisi määrätä siltä ajalta, kun hän työskentelee yhtiön lähettämänä työntekijänä sen projekteissa Indonesiassa. Ulkomaantyytä koskevassa sopimuksessa on sovittu kokonaispalkasta, joka perustuu keskimääräiseen arvioituun työaikaan. Työaika sovitetaan tehtävän ja asiakkaan edellyttämällä tavalla. Tietyn määrän ylittävistä sunnuntaitöistä on erilliset korvausperusteet. X tekee sopimuksen myös Indonesiassa toimivan yhtiön kanssa, joka maksaa osan palkasta. Jäljelle jäävä palkan osa maksetaan Suomesta.

ETK: X on työsuhhteessa suomalaiseseen lähettävään yhtiöön, joten häneen sovelletaan TEL:a. X:n palkka tulee TEL 7 e §:n 2 momentin mukaisesti määrätä siten, että se vastaa sitä palkkaa, joka hänelle olisi maksettava, jos hän tekisi samaa tai samanlaista työtä Suomessa. Jos työaika ulkomailla on olennaisesti pitempi kuin Suomessa noudatettava työaika, tulisi se ottaa huomioon eläkepalkassa. Suomalainen yhtiö on sopinut X:n kanssa mm. ulkomaantyyön ajalta maksettavasta kokonaispalkasta. Sillä, miten X:n palkan maksaminen on käytännössä järjestetty, ei ole vaikutusta hänen eläkepalkkansa määrittämiseen.

ETK:n lausunto 27.2.1997, ETK sov11916 (tiedustelut Pirjo Ouvinen)

* * *

TEL/TaEL

OHJELMATOIMISTON PALKKAAMA OPAS KUULUU TAEL:IIN

Ohjelmatoimiston palveluksessa oleva opas ohjaa Englannista saapuvia turisteja ohjelmapiisteestä toiseen. Hän opastaa myös maastoruokailussa, toimii kelkkaoppaana ja tulkkina, esiintyy tonttuohjelmissa ja ohjaa lasten leikkejä. Työsuhteet kestävät yhdestä päivästä yhteen kuukauteen. Työ eroaa matkaoppaan työstä siten, ettei ohjelmatoimisto vastaa matkajärjestelyistä, vaan ainoastaan turistien ohjelmasta.

ETK:TaEL. Työ on tavanomaista oppaan työtä. Leikinhjaajan työ ei kuulu TaEL:iin, mutta pääasiallinen työ on TaEL:n piirissä. ETK:n kirje 10.1.1997, ETK sov11903 (tiedustelut Telma Syri)

* * *

TEL/LEL

TELINEASENTAJAT LEL-TYÖSUHTEESSA

Oy vuokraa ja välittää omistamiaan rakennustelineitä rakennuskohteisiin. Sen palveluksessa olevat asentajat pystyttävät teräsrakenteiset telineet tilattuun kohteeseen ja purkavat telineet työn päätyttyä. Tilaajina ovat olleet pääsääntöisesti teollisuuslaitokset, joissa telineitä on tarvittu lähinnä putkistojen korjausta varten. Viime vuosina työt ovat liittyneet teollisuus- ja voimalaitosten uudisrakentamiseen.

ETK: LEL.

Uudisrakentaminen sekä teollisuuden teettämät rakennusten ja kiinteiden rakenteellisten laitteiden muuttamis- ja korjaustyöt kuuluvat LEL:ssä tarkoitettuihin rakennustöihin. Myös rakentamiseen välittömästi liittyvät työt kuuluvat LEL:n piiriin. Telineiden asentaminen ja purkamisen liittyy välittömästi rakentamiseen ja on tyypillistä rakentamiseen liittyvää avustavaa toimintaa. Asentajan työ telineasennuksiin erikoistuneessa yrityksessä on luonteeltaan samanlaista kuin vastaava työ rakennusliikkeessä.

Oy on asentanut ja purkanut telineitä myös teollisuuslaitosten putkistojen vuosi- ja muita korjauksia varten. Työntekijät suorittavat tällöinkin vain telineasennuksia eivätkä siten ole putkialan tai koneenrakennusalan työntekijöitä. Telineiden asennus koneenrakennustyötä varten ei työnä eroa siitä työstä, jota tehdään asennettaessa telineitä esimerkiksi teollisuusprosessista erillään olevien säiliöiden rakentamista varten. Rakennustelineet ovat väliaikaisia rakennelmia eivätkä muodostu osaksi rakentamisen kohdetta, kuten esimerkiksi erilaiset eristeet. Ratkaisevaa merkitystä ei voida antaa myöskään sille, mitä asennuskohteessa on tehty ennen telineiden asentamista tai tehdään sen jälkeen. Työ tilataan yleensä rakennustyömaalle.

ETK:n päätös 25.2.1997, ETK sov1661 (tiedustelut Telma Syri)

* * *

MYEL/LEL**AVOPUOLISO KATSOTTIIN MYEL:N PIIRIIN KUULUVAKSI PALKKANMAKSUSTA HUOLIMATTA**

Avopuolisolla oli MYEL-vakuutus. Verotuksessa ei hyväksytty maatalouden ansiotulon jakoa avopuolisoiden kesken, koska avopuolisilla ei ollut yhteisiä lapsia. Tämän vuoksi avopuolisolle alettiin maksaa työskentelystä palkkaa.

ETK:lta pyydettiin lausuntoa siitä, minkä työeläkelain mukaan avopuolison työskentely tilalla on vakuutettava.

ETK: MYEL

Henkilöä, joka osallistuu yrityksen työhön ja elää maatalousyrittäjän kanssa yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa, pidetään maatalousyrittäjänä. Yrittäjinä toimivat avopuolisot tekevät työtä yhteiseen lukuun.

Avopuolisot voivat olla keskenään myös työsuhteessa, kuten aviopuolisotkin. Työsuhteen olemassaolo perheenjäsenten välillä edellyttää, että siitä on heidän välillään sovittu. Työeläkelakeja sovellettaessa on yleensä katsottu, että palkan maksaminen perheenjäsenelle on osoitus työsopimuslaisista tarkoitetusta työsuhteesta. Jos maatalousyrittäjän avopuoliso on alusta saakka saanut palkkaa työskentelystään tilalla, voidaan olettaa, että avopuolisoiden kesken on sovittu työsuhteesta ja palkanmaksusta. Tällöin palkkaa saava avopuoliso kuuluu LEL:n piiriin.

Tässä tapauksessa avopuoliso oli alunperin hakeutunut puolisonsa tilalta MYEL-vakuutukseen. Selvitystä ei ollut siitä, että avopuolisoiden välisessä oikeudellisessa suhteessa tai työskentelyolosuhteissa olisi tapahtunut muutoksia silloin, kun hänelle oli verotuksellisista syistä alettu maksaa palkkaa.

Vaikka palkan maksaminen yleensä luokin oletettaman työsuhteen olemassaolosta, ei sitä tässä tapauksessa voitu pitää riittävänä perusteena sille, että avopuolisoon ruvettaisiin soveltamaan LEL:a MYEL:n sijasta. MYEL 1 §:n 2 momentin 5 kohdan sanamuoto ei sinällään estä MYEL:n soveltamista avopuolisoon, jolle maksetaan työstä palkkaa. Avopuolison katsottiin edelleen toimivan puolisonsa kanssa yhteiseen lukuun siten kuin MYEL:ssa tarkoitetaan.

ETK:n lausunto 19.3.1997, ETK sov11920 (tiedustelut Ritva Lehtinen)

* * *

Työvoimaa vuokraavat yritykset

ETK on antanut neljä soveltamispäätöstä Ravintola Extra Oy:ltä ja muilta samaan yritysryppääseen kuuluvilta yhtiöiltä palkkaa saaneiden

työntekijöiden osalta. Päätöksissä katsottiin Ravintola Extra Oy:n olleen työnantaja myös eri vuokrausyritysten maksamien palkkojen osalta. Yhdestä päätöksestä on valitus vireillä.

Vastaavan kannanhan vakuutusosoikeus vahvisti päätöksissään 12.12.1996.

ETK:n päätökset 14.2.1997, ETK sov1663-1666 (tiedustelut Ritva Lehtinen)

* * *

Eläketurvakeskuksen lupa eläkkeen maksamiseen ulkomaille

ELÄKKEEN MAKSAMINEN VASTAVUOROISUUDEN PERUSTEELLA

Eläkelaitos pyysi Eläketurvakeskuksen lupaa eläkkeen maksamiseen Jugoslavian kansalaiselle Jugoslaviaan (nykyinen Jugoslavia = Serbia ja Montenegro). Hakija oli työskennellyt Suomessa neljä ja puoli vuotta 1980-luvulla.

ETK myönsi luvan eläkkeen maksamiseen. Jugoslavian sosiaaliviranomaisilta saatiin tietää, että Jugoslaviasta maksetaan työeläkkeet Suomen kansalaisille Suomeen. Näin ollen voidaan Suomesta vastavuo- roisesti maksaa työeläke Jugoslavian kansalaiselle Jugoslaviaan.

Eläkkeen maksamiseen niille ulkomaalaisille, jotka asuvat ulkomailla eivätkä kuulu EU:n sosiaaliturva-asetuksen tai Suomen solmimien kahdenvälisten sosiaaliturvasopimusten piiriin, on aina haettava Eläketurvakeskuksen lupa. Lupa annetaan vain, jos siihen on olemassa erityisiä syitä (ks. yleiskirje A 6/94).

Tällaisena erityisenä syynä on pidetty mm. vastavuo- roisuutta eläkkeiden maksamisessa. Jos se maa, jonka kansalainen hakija on, maksaa eläkkeen Suomen kansalaiselle Suomeen, maksetaan eläke Suomesta vastavuo- roisesti kyseisen maan kansalaiselle hänen kotimaahansa.

Jugoslavian lisäksi maita, joka maksavat eläkkeen Suomeen, ovat ainakin Australia ja Tsekin tasavalta. Eläketurvakeskus on äskettäin tiedustellut eläkkeiden maksamisen vastavuo- roisuudesta myös Unkarista ja Venäjältä, mutta vastauksia ei ole vielä saatu.

Eläkelaitosten tulee kuitenkin aina hakea ETK:lta maksulupaa myös niiden maiden osalta, joihin Suomen eläke vastavuo- roisuuden perusteella voidaan maksaa.

ETK:n päätös 3.1.1997, ETK m049 (tiedustelut Pirjo Ouvinen, Birgitta Schwarzenberg)

* * *